

Голас Радзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ
З СУАЯЧЫНІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ
№ 35 (1144)
Верасень 1970 г.
Год выдання 15-ы
Цана 2 кап.

Друкавецкая фабрыка імя Леніна
Мінск РСР
Маскоўская вуліца 6
Оплачено 13 руб.

НА ЗДЫМКУ: настаўніца Акалоўскай сярэдняй школы М. БАГДАНОВІЧ сярод вучняў.
Фота В. ДУБІНКІ.

У АДНОЙ ВЯСКОВАЙ ШКОЛЕ

Сёння — свята. Праўда, на каляндарным лістку няма чырвонага колеру, але дзень 1 верасня мы чакаем і сустракаем як святочны: для кожнага трэцяга жыхара рэспублікі пачынаецца новы навучальны год. Але зараз гутарка пойдзе не аб колькасці вучняў і студэнтаў, не аб велізарных сродках, што выдаткуе дзяржава на адукацыю; мы раскажам нашым чытачам толькі пра адну звычайную сельскую школу, якіх тысячы ў Беларусі.

Яна стаіць у вёсцы Акалова пры шашы, па якой імчаць машыны на Бягомль і далей на Лепель і Полацк. Тут і да вайны была школа, размяшчалася яна ў былым ксяндзоўскім доме. Гітлераўцы спалілі будынак, і пасля вызвалення дзецям давялося вучыцца ў маленькім доміку (зараз тут школьны майстэрні), а асобныя класы размяшчаліся ў сялянскіх хатах. Займаліся ў дзве змены, раніцай і ўвечары пры святле газавых ламп. Не хапала падручнікаў, амаль не было наглядных дапаможнікаў.

Цяперашні школьны будынак быў узведзены ў 1955 годзе. У ім светлыя класныя пакоі, вялікая настаўніцкая, выдатна абсталяваны фізічны кабінет. Праўда, няма актавай залы, але вяслыя школьныя вечары наладжваюцца ў прасторным вестыбюлі. Тут жа ў дажджлівае надвор'е праводзяцца ўрокі фізкультуры.

Затое ў вучняў Акалоўскай сярэдняй школы ёсць тое, чаму не могуць не пазаздросціць гараджане, — вялізны прышкольны ўчастак са спартыўнай пляцоўкай, плодovým садом, кветнікам і выдатнай доследнай гаспадаркай.

Доследная гаспадарка — горадзец вучняў і настаўнікаў. Такіх вялікіх гарбузоў, буракоў, кабачкоў не вырошчваюць ні на адным прышкольным участку Лагойскага раёна. Селекцыйную работу ўзначальвае выкладчыца біялогіі Еўдакія Ігнацьеўна Захарэнка. Сад і гарод даюць вялікі даход. Школа нават мае свой рахунак у банку.

Дарэчы, аб грашовых выдатках. «Бюджэт школы, — расказ-

вае яе дырэктар Іван Іванавіч Усціновіч, — разам з фондам заробтнай платы настаўнікам складае амаль 150 000 рублёў. У Акалове займаецца 289 дзяцей: такім чынам, навучанне аднаго школьніка каштуе дзяржаве крыху менш 500 рублёў у год».

Роснымі вераснёўскімі сцежкамі, зімовай заснежанай дарогай, па свежаму веснавому мурату крочаць у сваю школу дзеці з навакольных вёсак Мятлічы, Навасёлак, Забор'я, Юльянова, Старынак. З Жасцінага, Станавішча, Пячэнага, Жардзяж'я, Засоўя, Прусавіч, Пунішча прывязджаюць аўтобусам ці на веласіпедках.

Зімой, калі пачнуцца маразы і завеі, самыя далёкія вучні паселяцца ў школьным інтэрнаце, будаўніцтва якога заканчваецца. Тут размесцяцца спальныя пакоі на 40 месцаў, сталовая, кухня.

Інтэрнат будзе калгас, ён жа забяспечыць школьную сталовую прадуктамі па самай таннай цане. Бульба, гародніна, садавіна са свайго ўчастка, так што поўны абед школьнік зможа атрымаць за 10—12 капеек. З заканчэннем будаўніцтва інтэрната дзеці малодшых класаў атрымаюць гарачае снеданне. А пакуль што ў школе працуе буфет, дзе можна выпіць чаю з піражкам ці булкам, купіць цукеркі і іншыя прысмакі.

Усё гэта датычыць быту сельскіх школьнікаў. А як наладжан вучэбны працэс? Школьная праграма адзіная для горада і вёскі, адзіная і патрабаванні для абітурыентаў пры паступленні ў тэхнікумы і інстытуты. У Ака-

лове невялікі, але моцны настаўніцкі калектыў. Усе выкладчыкі старэйшых класаў маюць вышэйшую адукацыю.

23 гады працуе ў школе Марыя Адамаўна Багдановіч. Яна валодае тым, што называецца мастацтвам выкладання. Варта аднойчы пабываць на яе ўроку нямецкай мовы, каб пераканацца, што вучні атрымліваюць трывалыя веды.

Цікавыя і змястоўныя ўрокі ў выпускніцы Мінскага педагагічнага інстытута Валянціны Пятроўны Чарнышовай. Яна выкладае рускую мову. Усе астатнія дысцыпліны вядуцца на беларускай мове.

Як і па ўсёй краіне, у Акалоўскай школе ажыццяўляецца пераход на новую вучэбную праграму. Сёлета па ёй займаюцца I—IV класы.

Асабліва складаным з'яўляецца першы клас, які патрабуе папярэдняй хатняй падрыхтоўкі. Вясковыя малыя па свайму развіццю мала чым адрозніваюцца ад гарадскіх ровеснікаў. Кіно, радыё, тэлебачанне — усё гэта зараз ёсць у вёсцы. У Акалове, напрыклад, адзін тэлевізар прыпадае на паўтара дома. Аднак падрыхтоўка да школы — справа вельмі важная, і школа ўзяла яе на сябе. Пачынаючы з сакавіка, два разы на тыдзень праводзіліся заняткі з будучымі першакласнікамі. Да пачатку навучальнага года дзеці навучыліся чытаць па складах, засвоілі элементарныя арыфметычныя дзеянні, прастае пісьмо.

Зразумела, сельская школа мае сваю спецыфіку. У вёсцы няма палаца піянераў, дзе

можна запісацца ў гурток ці студыю. Таму школа — цэнтр пазакласнай работы. У Акалове яна разнастайная і цікавая. Тут працуюць гурткі фізікі і радыётэхнікі, фотаамацараў, мастацкай самадзейнасці.

У школе ёсць музычныя інструменты, тэлевізар, магнітафон, вялікая калекцыя пласцінак. Працуе свой радыёвузел, рэгулярна выходзіць у «эфір» радыёгазета. Штогод папаўняецца багатая бібліятэка.

Цікавыя падарожжы і экскурсіі робяць акалоўскія школьнікі. У Мінску яны пабывалі на тэлецэнтры і паліграфкамінаце, у Рэчыцы бачылі беларускую нафту, у Жодзіна пазнаёміліся з будаўніцтвам магутных самазвалаў, былі гасцямі вучняў Ільчоўскай сярэдняй школы Рагачоўскага раёна, наведалі Ленінград.

Кожны год Акалоўская сярэдня школа дае пуцёўку ў жыццё некалькім дзесяткам юнакоў і дзяўчат. Аб лёсе яе выхаванцаў можна было б напісаць асобны артыкул. Большасць жыхароў навакольных вёсак вучылася ў гэтай школе. Многія пасля заканчэння дзесяцігодкі паспяхова скончылі вышэйшыя навучальныя ўстановы і тэхнікумы. Але дзе б ні працавалі былія акалоўскія школьнікі — у родным калгасе ці навуковай лабараторыі, на будоўлі ці ў канструктарскім бюро, яны назаўсёды захаваюць у сваіх сэрцах любоў і ўдзячнасць да школы, якая дала ім самы каштоўны скарб — веды.

Гомельская вобласць — самая вялікая ў Белару-
сі. На яе тэрыторыі размешчана 11 гарадоў.
Адзін з іх — Калінкавічы, цэнтральную плошчу

якога вы бачыце на здымку. Калінкавічы — го-
рад з развітай харчовай прамысловасцю, а такса-
ма буйны чыгуначны цэнтр. Фота Ч. МЕЗІНА.

ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ ♦ ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ

«ІНТЭРФЛЮГ» ПРЫЗЯМЛЯЕЦА У МІНСКУ

Як паведамлялася ў мінулым нумары нашай газеты, 16 жніўня беларускія авіятары адкрылі новую міжнародную трасу Мінск — Берлін. 23 жніўня свой першы рэйс у стацыю Савецкай Беларусі зрабіў нямецкі лайнер «Інтерфлюг». Гэтым рэйсам прыбылі намеснік генеральнага дырэктара авіятранспартнай кампаніі ГДР «Інтерфлюг» Эберхард Ашэнбах і яе камерцыйны дырэктар Роланд Ландхаммер.

Начальнік Беларускага ўпраўлення грамадзянскай авіяцыі Д. Глушчанка і Э. Ашэнбах абмяняліся прамовамі. Прадстаўнік «Інтерфлюга» адзначыў, у прыватнасці, што новая міжнародная авіялінія, чацвёртая па ліку, якая звязвае ГДР з Саветскім Саюзам, будзе служыць справаў ўмацавання дружбы паміж нашымі народа-

мі, развіццю эканамічных і культурных сувязей.

НА ВЫСТАВКУ «ХІМІЯ-70»

У маскоўскім парку «Сакольнікі» адкрылася міжнародная выстаўка «Хімія-70». Дастойнае месца на ёй займаюць савецкія лякарствы, якія карыстаюцца сусветнай славай.

Сярод удзельнікаў выстаўкі — два мінскія фармацэўтычныя прадпрыемствы. Завод эндарынных прэпаратаў прадставіў андэкалін. Гэта лякарства расшырае кровазмяненне сауды і нармалізуе артэрыяльны ціск. Завод медыцынскіх прэпаратаў экспануе поліглокін — спецыяльнае кровазмяняльнік, які ўжываецца для прафілактыкі пасляперарэцыйнага шоку і пры вялікіх стратах крыві.

ШКОЛЬНЫЯ НАВАСЕЛЛІ

Вялікі светлы будынак упрыгожыў сяло Урыцкае

Гомельскага раёна. Гэта новая сярэдняя школа. 320 вучняў пачалі тут новы навучальны год. Да палуг сельскіх школьнікаў — прасторныя класы, фізкультурная зала, розныя кабінеты, бібліятэка, медыцынскі пакой.

Новыя школы пабудаваны таксама ў Брагіне і Тураве, у вёсках Чорная Вірня — Жлобінскага і Вулканава — Лоеўскага, Букча — Лельчыцкага, Кмаровічы — Петрыкаўскага раёнаў і інш.

ФАБРЫКА СВЯТЛА

Брэсцкі завод нармальна-асвятляльных і спецыяльных ламп — першынец электралямпавай прамысловасці рэспублікі. Тэхналагічнае абсталяванне на ім дапамаглі манціраваць спецыялісты брацкай Польшчы. З таго часу, як была пушчана першая пачатковая лінія, завод увесь час нарошчвае тэмпы вытворчасці. Калі ў год пуску заводу было выраблена 2 мільёны ламп,

то сёлета краіна атрымае 160 мільёнаў.

АДПАЧЫВАЮЦЬ РАБОЧЫЯ

Вялікія клопаты працягваюцца на Гомельскім шклозаводзе імя Ламаносава аб адпачынку і здароўі працаўнікоў прадпрыемства. Так, у санаторыях краіны ўмацавалі сваё здароўе 46 чалавек, у дамах адпачынку — 80, у заводскім прафілакторыі пабывала 326 рабочых.

Клапоцяцца на прадпрыемстве і аб дзецях. За тры змены ў піянерскім лагэры «Алмаз» адпачыла больш за 500 дзяцей рабочых і служачых завода.

НА КАНВЕЕРЫ — «МІНСК-5»

Мінскі завод бытавых электрахладазільнікаў пачаў серыйную вытворчасць агрэгатаў «Мінск-5». Ад палярэдніх мадэлей іх адрознівае палешаная аддзелка і павышаная надзейнасць. Емістасць новага халадзіль-

ка — 180 літраў. Да канца года завод вырабіць сто тысяч такіх агрэгатаў.

ІНТЭРНАТ ДЛЯ ПЕНСІЯНЕРАЎ

У раёне Заслаўскага вадасховішча пачалося будаўніцтва рэспубліканскага інтэрната для пенсіянераў. Тут будуць узведзены лячэбны і два жылыя корпусы на 100 месцаў кожны, сталовая, актавая зала.

Адбылася закладка падмурка будучай здраўніцы, якая ўступіць у эксплуатацыю ў 1972 годзе.

ЧЫІ АБЕД СМАЧНЕЙШЫ?

Традыцыйны конкурс маладых спецыялістаў сістэмы грамадскага харчавання праведзен у Віцебскай вобласці. Сваё майстэрства дэманстравалі повары, кандытары і афіцыянты. Журы назвала пераможцаў. Гэта — Іна Варакса з Пастаў, Галіна Байбак з Саўгаса імя Смірнова Дубровенскага раёна і інш.

ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ ♦ ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ

ДВОЕ В ПОДЛУННОМ МИРЕ

Любовь, брак, семья—это такая сфера человеческих отношений, которая по самой своей природе не терпит чужого взгляда. Их охраняют не только стены квартир, но и куда более мощные бастионы, сложенные из стыдливости, скромности, личного и семейного достоинства. И все-таки социологи берутся за исследование этих проблем. Дело в том, что семья есть ячейка большого и целого — общества. Характер общества, его идеалы, его изменения — все это так или иначе отражается в семье. Можно сказать, что в какой-то степени семья есть лакмусовая бумажка общественных отношений.

Сегодня на основе многочисленных данных советские социологи делают вывод: в подавляющем большинстве браков возрастная разница между супругами не превышает трех лет. И сопоставляя это с данными прошлых лет, приходят к заключению, что брачный возраст супругов все более выравнивается. Но ведь это же, безусловно, говорит о степени свободы брака! Хорошо ли, когда жениху 60, а невесте 18? Выравнивание возрастов—это и освобождение сторон от взаимной материальной зависимости, и общность интересов.

Да, две трети сегодняшних браков—это союз людей примерно одного возраста. И что еще характерно—одинакового образовательного уровня. Такое возможно, разумеется, только в случае полного рав-

ноправия в образовании. Подкрепив эту мысль тем фактом, что в СССР из каждых ста человек с высшим образованием 49 женщин, мы делаем вывод о естественности такого положения.

Современная семья претерпевает изменения вместе с бурным развитием общества, отражая его достижения. С повестки дня снят, например, вопрос, где должны жить молодожены — в доме жениха или в доме невесты. Стал рудиментом обычай приданого. Превратился в формальность вопрос о главе семьи. Анкетный опрос выяснил, что хотя большинство женщин называет главой семьи мужа, но это часто формальное главенство. Чаще супруг имеет в семье, так сказать, лишь моральный авторитет, а такая, с позволения сказать, «власть» уже не может перейти в деспотизм или произвол.

Конечно, столь сравнительно быстрые изменения в семейном укладе не всегда проходят безболезненно. Выяснилось, например, что 16 из каждых ста пар, вступающих теперь в брак, не спрашивают согласия родителей. В какой-то степени это говорит о возросшей самостоятельности и экономической независимости. Но тем не менее нельзя не учитывать, что созеты, поддержка, опыт и хладнокровие старших представляют естественный противовес самонадеянности, горячности, нравственной неопытности юности.

Где познакомились друг с другом будущие супруги?

Это опять же не пустой вопрос, не праздное любопытство. Место знакомства имеет прямое отношение к свободе выбора и уже поэтому попадает во внимание социологов. Оказывается, «познакомились на работе» примерно 20 из каждых ста супружеских пар. «Познакомились во время учебы» примерно 18 из ста. Из этого можно сделать вывод, что общность интересов играет в браке решающую и все возрастающую роль. Конечно же, высок и процент супругов, знакомящихся в местах отдыха—клуб, танцы, театр, каток (27 пар из ста). Бросается в глаза резкое сокращение случаев «познакомились на улице» (все-го одна пара из ста). Надо ли говорить, что серьезность выбора у молодых людей сегодня выше, чем вчера, что бы ни говорили на этот счет ревнители строгой старины.

Это же подтверждает и исследование продолжительности знакомства до брака. Больше всего супружеских пар (каждые 26 из ста) были знакомы от двух до трех лет. Оказывается, два—три года—самое оптимальное время полного узнавания, время созревания любви. Удалось также выяснить, что пять лет знакомства—это в какой-то степени роковой порог, за которым количество заключаемых браков резко сокращается. Интересно и еще одно обстоятельство: очень редко женятся люди, знакомые друг с другом с детства. Оставим

читателю право самому подумывать над этим парадоксом и отыскивать причины.

В Советском Союзе заключается очень много смешанных браков. Сколько? Вот данные по Ленинграду—каждая шестая семья. Вот данные ташкентских загсов—каждая пятая семья. Это закономерно для страны, преодолевшей на своем пути расовые и национальные барьеры. И все же процент таких браков выше, чем можно было бы предполагать, исходя лишь из количественного соотношения людей разных национальностей, населяющих страну. Действуют сильные факторы — широкая миграция населения внутри государства, заселение Сибири, приток сельских жителей в города... Плюс к этому массовый туризм, возможность провести отпуск вдали от родных мест... Словом, расширяется круг знакомых. И если учесть, что сегодняшняя молодежь особенно невосприимчива к понятию расового барьера и что для юноши, выбирающего подругу жизни, вопрос, украинка, белоруска или таджичка его жена, практически не имеет значения, равно, как и вопрос о ее заработке или состоятельности родителей, — становится понятным и это явление. Хотя супружеские отношения в смешанных браках связаны с большим, чем обычно, различием в психике, это, безусловно, не делает такие браки менее прочными, чем остальные.

Другое дело, что возможность широкого выбора супруга или супруги имеет и свою теневую сторону. Как говорится, легче найти «свой идеал», но одновременно увели-

чивается возможность случайного решения, ошибки. Советские социологи вычислили удельный вес разводов: на каждые девять браков—2,7 развода. Это меньше, чем в большинстве европейских стран, но все-таки больше, чем хотелось бы. Впрочем, разводы тоже в какой-то степени говорят о свободе брака, и тот факт, что, например, в Италии вообще люди по сути не разводятся, не делает итальянцев счастливее в их семейной жизни. Добавим к этому, что лишь 3,5 процента бракоразводных дел в СССР связано с последующими имущественными спорами. Еще одно доказательство, что подавляющее большинство супругов в браке равноправны. Это достижение подчеркивают и западные социологи. Видный французский социолог А. Шабр, например, пишет: «Советское законодательство осуществляет программу, освободившую женщину на таких условиях, которые далеко превосходят программы феминисток и лишают смысла все феминистские движения».

...Заканчивая этот небольшой экскурс в очень сложную интимную сферу человеческих отношений, мне хочется сказать, что цифры недостаточны уже тем, что они волей-неволей типизируют такое уникально-индивидуальное чувство, как любовь, и такой индивидуальный организм, как семья. И, разумеется, мы оставляем право за влюбленными, игнорируя цифры и статистику, свободно идти дорогой, по которой их ведет прекрасное чувство.

В. ЕФИМОВ.
(АПН).

ПАРТЫЗАНСКІ ДОКТАР

У зале Бярозаўскага гісторычна-рэвалюцыйнага музея, прысвечанай Вялікай Айчыннай вайне, увагу наведвальнікаў прыцягвае набор медыцынскіх інструментаў, якімі аказвалі дапамогу раненым і хворым партызанам. Гаспадаром гэтых інструментаў быў урач партызанскага атрада Дзмітрый Лазарэнкаў.

25 кастрычніка 1941 года з фашысцкага лагера ваеннапалонных, што размяшчалася ў Брэсце, уцёк дзевяць чалавек. Былі сярод іх камісар Саньжонка, два палкавыя камандзіры, лейтэнант-танкіст, армейскі капітан і чатыры доктары — ваенурач 2-га ранга Георгій Тарасаў, Віталій Бухаченка, Мікалай Андрэў і Дзмітрый Лазарэнкаў.

Дзмітрый Апанасавіч у 1940 годзе скончыў Смаленскі медыцынскі інстытут і быў прызначаны ў армію. Служыў у артылерыйскім палку, які дыслацыраваўся тады на Беларускае. У пачатку вайны разам з наймылі часцямі

адступіў на ўсход і пад Мінскам быў узяты ў палон. І воем удалы ўцёкі...

Дзмітрый Лазарэнкаў дабраўся да Драгічына, выдаў сябе за чалавека, вызваленнага з турмы, і ўладкаваўся ў мясцовы паліклінічны тэрапеўтам. У другой палове 1942 года ён устанавіў сувязь з партызанамі, пачаў забяспечваць іх медыкаментамі, перавязачнымі матэрыяламі, інструментарыем. А хутка і сам найшоў у партызанскі атрад.

Для маладога ўрача, які меў вельмі малы вопыт практычнай работы, пачалося сур'ёзнае выпрабаванне. У атрадзе ён быў і тэрапеўтам, і хірургам, і зубным урачом. Не хапала медыкаментаў, ваты, бінтоў. Тое, што ўдавалася здабываць партызанам, далёка не здавальняла іх патрэб.

Бліжэй к канцу сорок трэцяга становішча палешылася. Лякарствы і інструменты пачалі рэгулярна дастаўляць

з Вялікай зямлі. Разам з іншым грузам з самалёта скінутлі хірургічны набор. Асобныя медыкаменты праз верных людзей партызаны атрымлівалі на месцы.

1943 год стаў пераломным у развіцці партызанскага руху. Актывізавалі сваю дзейнасць народныя месціцы і ў раёне Бярозы, дзе было да таго часу створана чатыры партызанскія брыгады. У Спораўскіх балотах размясціўся штаб Брэсцкага партызанскага злучэння і Брэсцкі падпольны абком партыі. Тут пачала выходзіць падпольная абласная газета «Зара».

У гэты час Лазарэнкава прызначылі начальнікам санітарнай службы брыгады імя Святлава. Прыбавілася клопатаў, трывог і хваляванняў. Разам з тым працаваць стала трохі лягчэй — на дапамогу прыходзілі калегі. Так, у атрадзе імя Макаравіча былі фельчар Георгій Вакульчык (цяпер ён загадвае фельчарска-акушарскім пунктам у

Драгічынскім раёне), медсястра Ніна Прымак. У атрадзе імя Жданава ядрэнна спраўляўся са сваімі абавязкамі фельчар Мікіта Кот. У трэцім атрадзе, які ўваходзіў у склад брыгады імя Святлава, з 1942 года медсястрой працавала Лізавета Медраш, цяпер галоўны акушэр-гінеколаг Брэсцкай вобласці.

Многіх лячылі партызанскія дактары, многім выратавалі жыццё. Нямаю «хросніцаў» і ў Лазарэнкава. У вёсцы Нівы Бярозаўскага раёна, напрыклад, жыве пенсіянер Сцяпан Янковіч, якога Дзмітрый Апанасавіч аперываваў у партызанскай санітэці. Сідар Мінюк, былы камандзір партызанскай роты, жыве ў Моталі Іванаўскага раёна. Тры месяцы лячыў яго Лазарэнкаў. Яшчэ адзін былы пацыент Дзмітрыя Апанасавіча — Ігар Някрасаў, цяпер настаўнік у Пінску.

За ўдзел у барацьбе з гітлераўцамі Лазарэнкаў узнагароджан ордэнам Чырвонай Зоркі і медалямі.

Пасля вайны Д. Лазарэнкаў працаваў у медыцынскіх установах Брэста, Івацэвіч, Жабінкі. З 1960 года ён — урач-рэнгенолаг Бярозаўскага раённага бальніцы.

Я. СЯЛЕНЯ.

Бярозаўскі раён.

СЕГОДНЯ В НОМЕРЕ

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

Первого сентября начинается новый учебный год. В Белоруссии, где до революции образованным считался человек, умеющий читать и писать, сейчас учится каждый третий житель. Передовая статья номера «У АДНОЙ ВЯСКОВАЙ ШКОЛЕ» рассказывает об Околовской средней школе Логойского района. В нашей стране программа обучения единая для города и деревни, и знания, которые получают сельские ребята, позволяют им наравне с городскими выпускниками успешно поступать в высшие учебные заведения. В Околовце учатся 289 детей, на каждого из них государство тратит в год около 500 рублей. В школе — богатая библиотека, прекрасно оборудованный физический кабинет, свой радиозузел. Закончивается строительство интерната для ребят, живущих в отдалённых деревнях. Околовские школьники совершают интересные экскурсии, они побывали в Минске, Речице, Жодино, Ленинграде.

В начале Великой Отечественной войны врач Дмитрий Лазаренков попал в плен. Ему удалось бежать из фашистской неволи. Некоторое время Лазаренков работал в больнице в Дрогичине, но вскоре установил связь с партизанами и ушел к ним. Приходилось быть и хирургом, и терапевтом, и стоматологом. Не хватало медикаментов, перевязочных материалов. В 1943 году партизаны стали получать помощь с Большой земли. У Лазаренкова появились помощники — медики из других отрядов. Много жизни спас партизанский доктор, многие люди и сейчас с благодарностью вспоминают о нем. За участие в борьбе с фашистами Д. Лазаренков награжден орденом Красной Звезды и медалями («ПАРТЫЗАНСКИ ДОКТАР», 3 стр.).

«ВЕРУ У ТОЕ, ШТО БАЧУ» [4 стр.] — это рассказ о пребывании группы земляков из США в Белоруссии. Семь дней находились гости в нашей республике, и каждый день открывал им что-то новое в ее жизни. Туристы видели, как быстро сумели отстроиться советские люди после разрушительной войны свои города и села, удивлялись тому, что у нас уже почти решена жилищная проблема. Многие побывали в своих деревнях, встретились с родственниками, остались довольны увиденным. «Хорошо мы сделали, что приехали в Советский Союз и все увидели сами, — говорили гости. — У советского народа есть чем убеждать даже самых неверчивых».

Корреспондент польской газеты «Жице Варшавы» Войтех Кубицкий побывал в Минске. Его путевые заметки под заголовком «БЕЛАРУСКИЯ АБРАЗКИ» мы печатаем на 5 стр. В. Кубицкий с большой теплотой отзывался о нашей республике, отмечает опрятность и чистоту минских улиц, элегантность и приветливость жителей. «Турист из Варшавы, Лодзи или Свидницы, — пишет польский журналист, — переехав границу, сразу почувствует, что находится среди друзей. И это совсем не та коммерческая, приклеенная улыбка, которой услужливо встречают туриста во многих странах, а искренняя симпатия и гостеприимство от чистого сердца».

Шестидесятилетие известно белорусского сатирика Владимира Корбана посвящена статья «САТЫРЫ МАЛАТА-БОЕЦ» (6 стр.). Своєю первую басню В. Корбан написал на фронте, под впечатлением творчества Сергея Михалкова. С тех пор он издал более двух десятков книг басен, фелетонов, стихотворных и прозаических новелл. В Корбан — редактор сатирического журнала «Вожык», тираж которого постоянно растет. В этом немалая заслуга юбиляра как редактора и автора произведений, печатающихся на страницах журнала.

ДРУГОЕ ЖЫЦЦЕ ХВОЙНИКА

Я не бачыў кутка, болыі маляўнічага за нашу Капыльшчыну. Не верыце? А вы прыязджайце, дык пабачыце, якія ў нас дубровы. А Лаўскі і Старыцкі бары, што ў гады вайны наводзілі жах на акунантаў! Але гутарка пойдзе пра маленькую, нічым, здавалася б, непрыкметную зялёную градку, што знаходзіцца ў трыццаці другім квадраце Капыльскага лясыцтва.

«...Не дусім вялікі, так мо' дзесяціны ў трыццаць лясок лістаў на ўсходнім баку Сіліцоў, якраз выпіраючы сваім рогам у роў-даліну, шырокі і плоскі, пасярэдзіне якога працякае маленькая рачулка...» Так пісаў пра гэтае месца Цішка Гартны ў рамане «Сокі паліны». Сіліцы — гэта Капыль, а лясок — той самы хвойнік, што расце на схіле крутых пагоркаў.

Аж да самай вайны хвойнік быў любімым месцам адпачынку паншадкаў гартнаўскага падпольныка Рыгора Няжывічага. У дзень сонечнага дні было ў ім поўна дач-

нікаў, якія сотнямі з'язджаліся сюды, каб палазіць па схілах у густым ляшчыніку, падыхаць чыстым паветрам, настоеным на гаючай смалістай хвой. Любілі гэты куток і Алесь Гурло, і Янка Купала, які ў 1929 годзе гасцяваў у Капылі і захапляўся мясцовымі «Альпамі».

Нямецкія акупанты бязлітасна знішчылі капыльскі хвойнік. Засталася толькі пяць ці шэсць нізкарослых каржачкоў. Непрычына-балюча было глядзець на пустыя, выпаленыя сонцам схілы. І, здавалася, ніхто і нішто не здолее вярнуць назад страчаную прыгажосць.

Але адразу ж пасля выгнання фашыстаў кляпатлівыя рукі работнікаў лясной аховы пасадзілі тут новыя кволенькія дрэўцы. За чэрць стагоддзя набраліся яны сілы, выцягнуліся ўвысь, раздаліся ўшыркі. А тыя зачыхлыя каржачкі сталі ўжо ветэранамі і кляпатліва распусцілі свае зялёныя шаты над маладняком. Шуміць, гамоніць малады лясок!

Па ініцыятыве работнікаў Капыльскага лясыцтва тут ствараецца зялёная зона культуры і адпачынку. Сёлетняй вясной на схілах узгоркаў пасаджаны тысячы маленькіх хвосек і ялінак. У маладым хвойніку ў хуткім часе будуць пастаўлены лаўкі са столікамі, «грыбкі-мухаморы», кіёскі. На адной з палаян мяркуецца абсталяваць танцавальную пляцоўку і абсадыць яе жоўтай акацыяй.

А побач, у нізіне, узвысілася дамба новага возера. Даўжыня яе — 300 метраў, бакі замацаваны жалезабетонам і дзёрняваю. У дамбу ўкладзена 26 тысяч кубаметраў грунту, 11 тон арматурапага жалеза і болыш за 300 кубаметраў бетону. Значная частка гэтай работы выканана ў выхадны дні грамадзянскага райцэнтра, якая прыняла актыўны ўдзел у добраўпарадкаванні зоны адпачынку.

Лясотарка паверхні вазера — 9,5 гектара, глыбіня вады ў некаторых месцах — каля шасці метраў. Тут будзе пляж, лодачная станцыя. Словам, робіцца ўсё для таго, каб гэты маляўнічы кут стаў адным з прыгажэйшых у Беларусі. І ходзяць упартыя чуткі, што быццам бы тут пабудуюць міжкаласны дом адпачынку.

Ул. ГУРЫНОВІЧ.

В'етнамскія дзяўчаты, якіх вы бачыце на здымку ўнізе, прыехалі ў Мінск, каб атрымаць тут вышэйшую адукацыю. Болыш 80 маладых в'етнамцаў прыме сёлета падрыхтоўчы факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Леніна. А афганец Анварзі Муламед Кабір (другі злева на верхнім здымку) нжо закончыў вучобу ў Мінску. Сябры з цікавасцю разглядаюць дыплом інжынера, які ён атрымаў у Беларускай політэхнічнай інстытуце.

Фота Ул. КІТАСА, і Н. НЕЧЫПАРЭНКІ.

Кожны год сотні суайчыннікаў наведваюць сваю Радзіму. А затым з розных краін ляцяць у Беларусь пісьмы са словамі шчырай удзячнасці і захаплення. Гэтае лісьмо прыйшло з Англіі. Адрасавана яно старшыні сельскага Савета ў невялікай палескай вёсцы Плотніца. Міхаіл Шаламіцкі, аўтар пісьма, выказаў жаданне, каб яно было надрукавана ў газеце.

Паважаны грамадзянін старшыня!

Прыміце асабіста і перадайце ўсім жыхарам Плотніцы сардэчную ўдзячнасць за прыём, аказаны мне ў час кароткага знаходжання ў роднай вёсцы.

Майму здзіўленню і захапленню не было межаў, калі я ўбачыў, як змянілася Плотніца. Па вуліцы, дзе некалі стаялі такія лужыны, што не мог праехаць конь з калёсамі, імчаць аўтамабілі і аўтобусы. Няма больш бясконцых балот, дзе гаспадарылі камары ды жабы. Асушальныя каналы ператварылі непраходную багну ва ўрадлівыя палі і выдатныя пашы.

Я не паверыў сваім вачам, калі ўбачыў, якія дамы пабудаваны ў Плотніцы. А раней вялікая сям'я жыла ў хаце, адзіны пакой якой служыў і кухняй, і спальняй, і хлявом. А ці снілася каму-небудзь, што ў вёсцы будзе электрычнае святло?

Асабліва ўразіла мяне ваша школа, якая хутчэй нагадвае палац. Магу запэўніць вас, што ў нашым горадзе няма такой прыгожай школы. А клуб? Гэта ж проста рай для моладзі. Там і кіно, і бібліятэка, і розныя спартыўныя прыстасаванні. Ці можна параўнаць усё гэта з умовамі майго дзяцінства?

Усё, што я ў вас убачыў, зрабіла на мяне такое вялікае ўражанне, што, калі б я меў пісьменніцкі талент, то напісаў бы напэўна цэлую кнігу аб маёй вёсцы. Ужо многа год жыю я ў чужой краіне, шмат наслухаўся розных плётак і бессаромнай хлусні пра СССР

З павагай
былы платнічанін Міхаіл
ШАЛАМІЦКІ.

Англія.

Гэты здымак мы нядаўна атрымалі ад суайчыннікаў з Канады. На ім — святочны вечар, прысвечаны 50-годдзю Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі, які адбыўся ў Віндзарскім аддзеле Федэрацыі рускіх канадцаў.

абыйшлося ў некалькі тысяч долараў.

Мары давалася адной выхоўваць унучак. Іх бацька і маці (дачка маёй сястры) памёрлі, калі дзяўчынка была маленькай. Вядома, нялёгка прыходзілася жанчыне. А каб са мной такое здарылася ў Амерыцы, наўрад ці вывела б я іх у людзі. А тут Мары ўвесь час дапамагалі. Дзеці падраслі — іх узялі ў інтэрнат. Абедзве дзяўчынкі скончылі дзесяць класаў. Старэйшая ўжо замужам, мае спецыяльнасць. Малодшая, Света, прыехала цяпер у Мінск, будзе тут далей вучыцца.

Радасна мне ўсё гэта бачыць. Я і ў Амерыцы раскажваю ўсё, як яно тут ёсць.

Нашы землякі многа фатаграфавалі, здымалі кінакамеры, таму што фатаграфія — гэта ўжо дакумент, ілюстрацыя да расказа, якую цяжка абвергнуць.

Не расставалася з кінакамерай у час экскурсій і далёкіх паездак Томас Семянчук, часта шчоўкалі фотаапараты ў руках Кэрал Рудзіна, Дэборы Чаратун і Мэры Грамашэцка.

Пяты раз прыезджайце ў Савецкі Саюз Іван Матушчак. З кожнай паездкі ён прывозіць з сабой у Амерыку да дзесятка каларовых плёнак. Фотаздымкі абыходзяць увесь Мілуокі. Іх разглядаюць, абмяркоўваюць, здаўляюцца або захапляюцца.

У мінулы раз, — раскажваў І. Матушчак, — наша група была на Мінскім трактарным заводзе. Нас павялі на пляцоўку, дзе стаялі сотні машын, падрыхтаваных да адпраўкі. Здымак, зроблены там, выклікаў дома вялікую цікавасць.

Я фатаграфавалі прахожых на вуліцах, людзей, з якімі пазнаёміўся ў час паездкі. Амерыканскіх жанчын цікавіла, як тут апранаюцца, якая мода. Яны прызналі, што выгляд людзей мала чым адрозніваецца ад таго, што яны прывыклі бачыць кожны дзень.

Зімой Іван Матушчак атрымаў ад Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом кнігі аб Мінску, Брэскай крэпасці, Белавежскай пушчы на англійскай і іншых мовах. Іх прачыталі ў Мілуокі многія. Сярод чытачоў былі і адвакаты, і ўрачы, і банкаўскія служачыя.

— Яны пыталі ў мяне: «Ці можна ўзяць гэтыя кніжкі на тыдзень?» Я казаў: «Вярце хоць на два. Мне прыемна, што вы цікавіцеся маёй Радзімай».

— Кожнаму з нас, прыехаўшы ў Амерыку, прызвуча многа раскажваць аб сваім падарожжы. — сказаў на развітанне Герасім Кухар. — Прыдзец нашы дзеці і іх дзеці, прыдуць знаёмыя. Я буду гаварыць толькі добрае аб Савецкім Саюзе, і гэта будзе праўда. Таму што мне ўсё тут спадабалася. А тым, хто мае словы возьме пад сумненне, я скажу: «Едыце самі і паглядзіце. У савецкага народа ёсць чым пераконваць нават самых недаверлівых».

Д. ЧАРКАСАВА.

чымасці пакінуў яго. Цяпер ён у Амерыцы, але спакою не мае, бо вельмі баіцца, што яго адправяць ваяваць у В'етнам. «Якое глупства я зрабіў, што пакінуў Савецкі Саюз», — часта паўтарае гэты гаротнік.

— Што ж, лепш раз убачыць, чым сто разоў пачуць, — сказаў мы Леону Бергу, выслушаўшы яго гісторыю.

Землякі-турысты, сябры прагрэсіўнай газеты «Русскі голас», прабілі ў Мінску тыдзень. Амаль шэсцьдзсят год аддзяляла многіх з іх ад таго дня, калі яны ў

потым перайшла да пляменніка, Чатыры дні не спыняліся размовы, не прымаліся стала пачастункі, не зачыніліся дзверы — прыходзілі суседзі, прывізджалі сваякі.

— Праўду сястра пісала, што яны зараз добра жыюць. Яны не куплюць — сваіх хапае. Малаком мяне заўсёды свежым, цёплым частавалі. Агуркі, памідоры, бульба — усё са свайго агарода.

Я прывезла ўсім падарункі, думала ашчаслівіць, а ў мяне іх браць не хацелі. «Ды што вы, цётка», —

ВЕРУ Ў ТОЕ, ШТО БАЧУ

НА ЗДЫМКУ: землякі з ШІА на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі БССР.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

апошні раз бачылі сваю Бацькаўшчыну. Ubачыць яе, адчуць, ступіць на радзімую зямельку — такія думкі былі спадарожнікамі ўсяго іх жыцця. Сем дзён пасля доўгай разлукі, гэта, вядома, мала. Але, мяркуючы па тых выказваннях, што давалася чужд ад іх на развітанне, уражанні ў суайчыннікаў аб Беларускай рэспубліцы, яе людзях, усім нашым жыццём, засталіся самымі прыязнымі, светлымі.

Не раз і не два клікала да сябе ў госці сястра Надзея Хіневіч. Кожны год, як толькі таў снег, прыходзіла з Беларусі, з былога заштатнага мястэчка Мір, пісьмо: «Прыезджай, Надзейка! Вельмі хочацца, каб ты паглядзела на нашу жывіцу. Было б яно такім даўней, не адпусціў бы цібе бацька на чужыну, не разлучылася б ты з намі».

Пяцьдзсят сем год чакалі сястры гэтай сустрэчы. І сумнае, і радаснае было ў іх спатканні. Расставаліся ж дзяўчынкамі... З цяжкасцю пазнавала Надзея Пятроўна Мір. Гародні мянюцца марудней, чым людзі, аднак не толькі час наклаў адбітак на гэтае старажытнае месца. Мір моцна пацярпеў у час апошняй вайны, і яго прыйшлося адбудоваць нанова.

Зніклі старыя вулічкі са шматлікімі крамамі гандляроў. Ёсць сучасныя дзяржаўныя магазіны. З'явілася многа каменных, у некалькі паверхаў будынкаў. Той дом, у якім нарадзілася Надзея Пятроўна, агараў, калі наступалі гітлераўцы. Сястра на яго месцы пабудавала новы, жыве ў ім зараз адна, бо сын, як ажаніўся, аддзяліўся ад маці. У яго таксама дом на пяць пакояў, а пры ім вялікі сад, агарод, пчолы ёсць.

Чатыры дні прабыла ў сваякоў госця з далёкай Амерыкі. Пажыла ў сястры,

ЯНЫ сядзелі перада мною ў аўтобусе, які вёз турыстаў з Хатыні, і я слухала іх размову. Машына шпарка імчала па шашы, мінала вёскі. Надзея Хіневіч, Ганна Чаратун і Герасім Кухар, не адрываючыся, глядзелі ў вокны.

— І калі толькі яны паспелі ўсё адбудаваць? — не пераставалі дзівіцца жанчыны. — Дамы, як цацкі.

— Але ж вунь той, што з краю, здаецца, стараваты, — з сумненнем заўважыў Герасім Іванавіч.

— Ну, можа, і не ўсе аднолькавыя, — згадзілася Ганна Чаратун. — Што ж ты хочаш, людзі такую вайну перажылі.

— Праўда, праўда, — ківаў сівой галавой Герасім Кухар. — У гэтай спаданай вёсцы, што звалася Хатынню, у мяне так забалела сэрца, што я гаварыць не мог. Месца там прыгожае, а справы тварыліся невясялыя, страшныя.

Доўга ехалі моўчкі, усё лішчэ перажываючы ўбачанае.

— Вы заўважылі, — зноў паруніў маўчанне Герасім Іванавіч, калі аўтобус праехаў Лагойск, — пры кожным доме сад. Ды такі добры, што любя паглядзець.

І сапраўды, нельга было не любавалася гэткай прыгажосцю. Яблыні абсыпаны буйнымі духмянымі пладамі. Галінкі апусціліся да зямлі і ледзь вытрымліваюць цяжар яблык. Быццам янтарныя, пераліваюцца на сонцы ігрушы. У ліловае і жоўтае прыбраліся дрэўцы слівы.

— Няма чаго і казаць, — зноў вярнулася да перарванай размовы Ганна Чаратун, — многа паспелі зрабіць нашы землякі. Казали ж нам на гадзіннікавым заводзе, што ў іх вырашана жыллёвая праблема. Усе рабочыя забяспечаны кватэрамі, а чарга толькі для тых, хто хоча атрымаць новую, большую.

— Так, чулі, — згадзілася яе субяседніца. — Тут рабочыя могуць дазволіць сабе мець вялікую кватэру, бо плошчы ўсяго 1-4 капеек за квадратны метр, або 10—12 рублёў за чатырохпакаёвую кватэру. У нас жа такая каштуе сто долараў у месці.

— На тым жа заводзе мы бачылі выдатную тэхніку, культуру вытворчасці, — зноў сказаў Герасім Іванавіч. — Калі так усё пойдзе і далей, праз якіх чатыры-пяць год Злучаныя Штаты застануцца з задам.

— Мы добра зрабілі, што прыехалі сюды і ўсё ўбачылі самі, — уключыўся ў размову Леон Берг. — У Амерыцы не ўсе вераць у поспех і прагрэс Савецкага Саюза. Калі я збіраўся ў дарогу, мяне палохалі турмой, ралі напісаць і пакінуць жонцы завяшчанне. Але я не паслухаў іх, бо хацеў ведаць праўду, хацеў сам убачыць, што тут робіцца.

Словы Леона Берга неацэнілі нагадаў мне Крыжоўку і фінскага хлопчыка Ласэ Нямніна, які адпачываў там з групай дзяцей суайчыннікаў з Фінляндыі. У Ласэ спыталі тады, ці верыць ён у бога. Адказ быў дакладны і лаканічны: «Я веру толькі ў тое, што бачу».

Убачыць сваімі вачыма! За гэта і адпактаваць не грэх. І хоць часам бывае, што ўбачанае расчароўвае, не прыносіць жаданага, затое адкрывае вочы на праўду, паказвае, дзе трэба не шукаць. Векавенная чалавечая цікавасць і жаданне знайсці месца, дзе лепш, завялі аж у Ізраіль суседа Леона Берга. Некалькі год таму назад ён пакінуў Савецкі Саюз і пераехаў у Злучаныя Штаты, а адтуль у «краіну продкаў».

— Нядаўна мы сустрэліся з ім зноў, — раскажвае Л. Берг, — ён не змог жыць у Ізраілі і пры першай маг-

БЕЛАРУСКІЯ АБРАЗКІ

Пад такой рубрыкай польская газета «Жыццё Варшавы» надрукавала тры артыкулы свайго карэспандэнта Войцеха КУБЦАКА, які нядаўна наведаў Мінск. Прапануем увазе нашага чытача нататкі польскага журналіста ў скарачэнні.

ПЕРШЫЯ КРОКІ У СТАЛІЦЫ

Зеляніна, зеляніна, вельмі многа зеляніны. Па некалькі радоў дрэў на вуліцах, клумбы з кветкамі на плошчах; пад сценамі дамоў — жанчыны з бярэмамі півоняў. Гэта выклікае ўражанне горада-парку, а не амаль мільённай сталіцы, да таго ж на тры чвэрці збудаванай за апошнія адзінаццаць год... Сапраўды, дастаткова зірнуць на дамы: усе новыя, толькі дзе-нідзе засталася тое, чаму болей за чвэрць стагоддзя. Мінск да канца, да самага дна спазнаў, чым была вядомая нямецкая «тактыка спаленай зямлі». Зрэшты, не толькі адзін Мінск — спазнала гэта ўся Беларусь.

Бадай, ні адна савецкая рэспубліка, ні адзін раён не мелі ў гады вайны такіх жахлівых страт, як Беларусь. Дамы, фабрыкі, вакзалы, паркі былі ператвораны ў папалішчы і руіны, і гэта было толькі фонам самай цяжкай ахвяры — у людзях. Амаль два з чвэрцю мільёна ахвяр!.. Загінуў кожны кацвёрты жыхар краю, кожны другі, здольны да працы.

У думках я параўноўваю гэты страшны паказчык ахвяр і пакут з іншымі, сучаснымі — тымі, якія даводзяць, што турэйшы народ здольны не толькі на найвялікшае самаахвяраванне ў хвіліны гістарычных выпрабаванняў, але і на штодзённую сумленную працу, ак-

рыленую творчай фантазіяй, і праца яго дае надзвычайныя вынікі. Беларусь з дзевяццю мільёнамі жыхароў — гэта сёння 20 працэнтаў вытворчасці трактараў, амаль трэцяя частка прамысловых аўтаматычных ліній, 100 працэнтаў вялікіх грузавікоў, якія выпускаюцца толькі трыма краінамі ў свеце, і г. д.

Тут незвычайна развіта пачуццё гумару і схільнасць да смеху. Ідзеш па горадзе, вуліца як вуліца, дзень як дзень, самы звычайны, рабочы, і на кожным кроку бачыш, як людзі не толькі ўсміхаюцца, але проста ўголас смяюцца, веселяцца. Сустрэкаюцца нават прадаўшчыцы з усмешкай. А якія элегантасцы!.. Амаль усе мужчыны ў галштуках, нават далёка не маладыя; ужо бацькі сямействаў — у вельмі модных гарнітурах, у вузкіх штанах, прыгожых пінжаках і сарочках. Жанчыны таксама апрануты паводле моды з густам, а да таго ж — старанны падбор касметыкі, зграбная паходка, какетлівыя манеры. Сапраўды, вельмі кідаецца ў вочы агульная дбайнасць пра выгляд. І не толькі пра свой выгляд, але і пра выгляд вуліцы, магазіна, дзе нават самыя звычайныя банкі кансерваў выкладзены ў густоўныя пірамідкі і фігуры!..

А вось і гасцініца «Юбілейная» — 400 месц, 12 паверхаў. Каля пад'езду — машына з загарабскім нумарам, з яе выбіраецца вясёлая кампанія. Пад'язджаюць два нашы вялікія «Пегасы» — па дарозе да Масквы вадзіцелі адпачываюць у Мінску, гэта акурат палавіна шляху з Варшавы.

Інтэр'ер гасцініцы — як ва ўсіх, прызначаных для масавага турызму, атэлях, збудаваных за апошнія дзесяць год у Мінску, Кракаве, Маскве ці Стамбуле. З дзвярэй рэстарана даносяцца гукі біт-бавага аркестра, які ў сваім стылі, але з нейкім неалісальным пачуццём рамантыкі іграе «Вочы чорныя», «У прыфрантавым лесе» і пад апладысменты залы апошнія шлягеры — «Сэрца на снезе» і «Рускае поле», пра якое так прыгожа спявае маленькая чарнявая дзяўчына пад акампанемент электрагітары і цымбал. У рэстаране цесна, на паркеце — конкурс эквілібрыстыкі, атрымаць месца за столаком не так проста; прыкідваю на вока: напалову — гасці з атэля, напалову — мінчане...

МІНСК ЗАПРАШАЕ

Маленства край! Ты з намі да сканання — Чысты, святы, як першае каханне.

Я бяру гэты дэвіз з першай старонкі альбома, атрыманага ў дар ад кіраўнікоў беларускага «Інтурыста». Прыгожыя здымкі, тэксты на беларускай і польскай мовах, назва: «Між тых палёў... Пра зямлю, што натхняла Міцкевіча». Ёсць тут і дуб, пад якім паэт працаваў над «Гражынай», ёсць палі калгаса «Свіцязь» (гэта на іх «рэдкаія ціхія грушы сядзяць»), ёсць і касцёл у Навагрудку, дзе на хрышчэнні хлопчыку далі імя Адам. Усё прыгожа сфатаграфавана, тэкст напоўнены павагай і любоўю. Бо на гэтай зямлі многа памятак пра Міцкевіча, і не дзіўна, што «Інтурыст» прапануе іх наведаць, як адну з турысцкіх выдатнасцей Беларусі.

А выдатнасцей гэтых безліч! Ёсць прыгожы Мінск з музеямі і атэрамі, ёсць старыя і новыя гарады, брэсцкая цытадэль і ашаламляльны помнік у вёсцы Хатынь, спаленай разам з жыхарамі ў часе вайны брыгадай Дзірлевангера. Ёсць блізкае сэрцам палякаў Леніна, а па дарозе — кмідцаўская Орша, і ў той Оршы, на высокім беразе Дняпра — сапраўдная «Кацюша», пастаўленая ў памяць аб першым залпе з гэтай новай тады, зброі 14 ліпеня 1941 года. Хто любіць гісторыю, той недалёка ад Мінска, пад Барысавам, можа аглядзець берагі ракі Бярэзіны, дзе яшчэ захаваліся рэшткі слупоў, на якія абпіраўся мост напалеонаўскай арміі.

Багатая прамысловасць — электронна-зылічальныя машыны, гадзіннікі, трактары, найзлічшыя ў свеце грузавікі, велізарны камбінат калійных солей і г. д. А навакол усяго гэтага, у якім бы кірунку з Мінска ні выехаў, — легендарныя лясы, узгоркі і ўрочышчы, у многіх мясцінах яшчэ не кранутая атрутай цывілізацыі прырода, буйная, дзікая і велічна-спакойная. Турысцкае Эльдарада! Прытым — размешчанае на трасе да Масквы, з дасканалай чыгуначнай камунікацыяй, добрай шашой і зручнай паветранай сувяззю. З Варшавы да Брэста ўсяго 200 кіламетраў, да самага Мінска — 550.

І «Інтурыст» запрашае. У 1969 годзе толькі ў Мінску было каля 20 тысяч замежных турыстаў, не лічачы транзіту. З іх — каля тысячы палякаў.

Матацыклістаў і аўтамабілістаў чакаюць на Беларусі добрыя шасціны дарогі. А ў выпадку аварыі ці іншага клопату заўсёды можна разлічваць на дапамогу вадзіцеляў грузавікоў і аўтобусаў, яны — людзі таварыскія, моцныя, калі трэба, ахвяраваць нават некалькі гадзін, каб толькі выручыць за-

кляпчанага сваёй бядой турыста. Увогуле няма цяжкасці з узаемаразуменнем, многія ведаюць польскую мову. Турыст з Варшавы, Лодзі або Свідніцы, пераехаўшы мяжу, будзе акружаны сімпатыяй і адчуе, што знаходзіцца сярод сяброў. І гэта зусім не тая камерцыйная, прылепленая ўсмешка, якой паслужліва вітаюць турыста ў многіх краінах, дзе жывуць з турызму, але сапраўднае сімпатыя і гасціннасць ад шчырага сэрца.

Мінск. Вуліца Свободы.
Фота К. ЯКУБОВІЧА.

GENETICS „DESIGNS“ LIVING MATTER

By Academician
Nikolai DUBININ

GENETICS is of very great importance in the progress of the science of our time. The treatment of hereditary diseases and of malignancies, the transplantation of organs, the extending of the life-span of humans, and other no less complex problems of medicine depend in great measure for their solution on genetics. The same holds true for agriculture. All the modern selection work done with animals is based on genetics. Today we have the full right to say that the theory of the gene has become the manual for practical activities in plant and animal selection.

GENETICS AND MEDICINE

THE importance of genetics for medicine grows with every passing year.

Medicine has made considerable headway in the last few decades in combatting contagious diseases. There are, however, still very many problems in this field. Every year millions of people die from contagious diseases. The geneticists are discovering new ways of combatting these diseases. A vivid example of that was the creation of a live vaccine against poliomyelitis and many other diseases.

Let us also remember the antibiotics. The first strains of the fungi which produced antibiotics were so low in their efficiency that the antibiotics were golden preparations in the literal sense. Only when the geneticists interfered, using their radiation and chemical methods for transforming the cells of the fungi, did it become possible for any inhabitant of our planet to get access to these wonderworking preparations. At present contagious diseases have been relegated to the background in relation to

the frequency of their lethal outcome, but cardiac disorders, cancer and the various forms of grave hereditary diseases have advanced to the forefront.

Once again medicine relies largely on genetics when fighting these scourges of mankind's health. According to experts, the brilliantly conceived operation of the transplantation of the heart does not present any exceptional difficulties from the point of view of surgical techniques. But tissue incompatibility, which cannot be circumvented or warded off with any kind of cunning manoeuvres, has led even Christian Barnard to declare that it was impossible to overcome this difficulty. The key to the solution of this problem lies in the study of the genetics natural laws, because incompatibility has been coded into our heredity; just the same as the colour of the eyes, the structure of hair and any other of our properties are coded into it. The problem of incompatibility is a part of the more general problem of the genetic fundamentals of antibody formations. We should expect outstanding discoveries, of enormous effect on mankind, precisely in this field of genetics in the next 15-20 years. The progress made in research into the molecular nature of the more widespread proteins which take part in the formation of antibodies gives us grounds for this forecast. The headway made in this field has been considerable, in spite of the fact that this kind of research was initiated a mere 5-7 years ago.

The entire problem of cancerous degenerations also depends on the progress made in the cognition of their genetical causes. Nobody has any doubts that it is the changes in the structure or functioning of the genetic apparatus that causes cancer. However, all the hows, whats and whys haven't been

grasped as yet with respect to the degeneration which sets in with cancer, even though huge staffs of researchers, with the geneticists in the lead, are working in that direction.

Today methods are being evolved with success for treating such hereditary diseases as phenylketonuria, diabetes and others.

It is possible not only to treat hereditary diseases, but even to avert their onset. To do that it is necessary to learn how to tations, because mutational changes quite often serve as the reason for the setting in of grave hereditary disorders. Great practical importance is regulate the process of mutation attached to the study of the problem of anti-mutagens, i.e., to grasp the essence of the action of the definite elements of the organism which hinder the origination of mutations.

The time will come when we shall learn the structure of human genes — at first of some and then of all of them — and that will make it possible for us to understand the molecular-genetic fundamentals of hereditary diseases.

FOOD RESOURCES

EXTREMELY complicated problems which surpass anything that has confronted farming in the 20,000 years of its existence and call for a rapid solution are facing agriculture now — and will become especially acute in the next 30-40 years. The main reason for this is the rate of growth of the world's population. It is expected that by 2000 A. D. i.e., in 30 years' time, the earth will have a population of 6-7,000 million. There will be 2 hectares of arable land per person, instead of the 4-5 hectares there are now. Thus, a sharp increase in the intensification of agriculture must be the basis of increasing the food resources. The introduction into agriculture of very highly productive and first-grade species of plants, animals and microorganisms will be of exceptional importance in this respect.

The development of genetics

has had a deep effect upon selection methods. Not only classical breeding methods attain new levels, but the new experimental methods, devised in laboratories, also helped to transform the science of selection in the 20th century. Biochemical selection is now done for raising the quality of grain, selection for immunity to disease, for protein formation, and so on. Thus the formation of mutants, which produce lysine in the seeds of maize immediately changed the importance of this plant as fodder. The triploids of sugarbeet increase the intake of sugar up to 20 per cent per hectare. Hybrids of maize, vegetables and other crops increase harvests by 25-50 per cent. The creation of hybrid wheat promises a revolution in grain production. The yields of this main food crop in the world may thus be increased 1.5-2 times. The mutagenic methods of selection have already produced valuable species of wheat with high standing power, disease-resistance, and other qualities.

The aims of animal selection have changed in many aspects because of the radical changes in the nature of the work done by man. The reduction of arduous physical labour leads to the reduction in fat consumption. Work is going on all over the world on remodelling cattle-breeding for producing meat with a greater protein and smaller fat content. The demand for milk proteins, i.e., for milk, curd, cheese, etc., has gone up sharply. New branches of animal husbandry — fur-breeding, breeding fish in ponds, selection of migratory fish, etc. — have appeared.

The industrialization of a number of important branches of cattle breeding, and first of all, of poultry breeding, dairy farming and pig-breeding, demanded the evolving of new types suited for the new production processes. The wide-scale utilization of sires, tested for the quality of their offspring and of crossbred vigor, acquires primary importance in these conditions. Hybrid broiler production conquered the world and now the time has come to

utilize crossbred vigor in cattle-breeding for meat, in sheep- and pig-breeding.

Quite a few methods have been evolved in laboratories and will soon be introduced into practice. For example, the transplantation of early embryos in domestic animals, with their subsequent incubation under artificial conditions opens up great opportunities for the wide use of the better mothers, for solving the problem of controlling the sex of the offspring and so on.

SYNTHESIS OF PROTEIN

HOWEVER, the importance of genetics in the struggle for increasing the world's food resources is not reduced only to the intensification of methods of selection. The solution of such problems as the synthesis of protein by man, and of artificial photosynthesis, i.e., the obtaining of carbohydrates are also directly linked with the progress of genetics. In the case of proteins, we are on the verge of decisive developments. We say this because recently the general pattern of processes has been determined, which are united now under the all-embracing title «genetically-determined control of protein synthesis».

The path from the gene to protein has become known, and this gives hope that the entire mechanism of protein synthesis will be decoded in the near future.

The learning of the mechanism of the biosynthesis of protein will provide the opportunity to control this process both from outside and inside the organism. This will make it possible to obtain food and raw materials in any amount, and also the necessary proteins — hormones, ferments and antibodies — and to change their properties in the desired way. This, of course, does not lower the tremendous importance of the natural products obtained from plants and animals for human nutrition. But synthetic proteins will provide limitless primary products, and in a number of cases will satisfy man's direct needs in the most important medical preparations and foodstuffs.

САТЫРЫ МАЛАТАБОЕЦ

Уладзіміру Корбану—60 год

Набіты перцам патранташ. Супроць брыды ўсялякай Корбан Шоў і йдзе, як снайпер наш.

планаў і мэт, якія датычыліся не толькі нас, не толькі савецкага народа. І нават не адных толькі славян.

Выпрацоўваліся метады, рыхтаваліся «спецыялісты» на «канчатковае ўрэгуляванне» — вынішчэнне цэлых народаў ва Усходняй і Заходняй Еўропе і на іншых кантынентах.

Вядома, пасля разгрому галоўных праціўнікаў фашыскай Германіі.

Вось у чым пачала рэалізавацца «ўсходняя палітыка» нацызму, сфармуляваная Гітлерам яшчэ ў 1932 годзе: «Усходнія тэрыторыі стануць вялікім эксперыментальным полем на ўстанавленні новага грамадскага ладу ў Еўропе, і ў гэтым вялікае значэнне нашай усходняй палітыкі».

«Эксперыментальным полем» выбрана была перш за ўсё Беларусь. Таму, у прытнасці, што ў гаспадарчых адносінах гэты край лічыў і балот, з пункту гледжання нацыстаў, — не самы «канцэнтруны». Значыць, якраз яго ператварыць у вялізны «загон», куды будуць пераганяцца цэлыя народы на «каранцін», «асобую апрацоўку» (знішчэнне, забойства). Эшалоны ўжо ішлі: з Бельгіі, Галандыі... Але на пачатку — аддаць «асобай апрацоўцы» беларусаў. І павучыцца, авалодаць «тэхнічай абязлюджвання», падрыхтаваць «кадры». Мела значэнне ў іх разліках і тое, што ва ўяўленнях Гітлера і розенбергаў «беларусы найбольш бяскрыўдны і таму самы бласпешны народ з усіх народаў усходніх абласцей». Разлік на гэта вельмі хутка фашыстам прыйшлося перакрэсліць — і з якой яшчэ панікай у іх штабах! Сотні тысяч беларускіх партызан, цэлыя раёны пад поўным партызанскім кантролем. Пад Курскам рушацца апошнія падзеі на перамогу ў вайне, а за спіной, у Беларусі, — ніводнай спраўнай чыгуны: «Рэйкавая вайна!»

Ну, тады знішчаць насельніцтва, выконваюць свой стары патайны план пад выглядам барацьбы з партызанамі! Але партызанаў гэтулікі, што на аперацыі таксама ўжо не харае сіл: прыходзіцца абараняць ад партызанскіх атак усе дарогі, гарады, важныя аб'екты.

І ўсё ж спецыяльныя групы ўжо створаны, яны «працуюць», «эксперыментуюць», накіруюць вопыт, рыхтуюць кадры, каб потым, у пэўны час, узначаліць не дзесяткі, не сотні, а тысячы і тысячы зондэркаманд. Для іншых краін. І кантынентаў...

Вось што такое Хатынь, беларускія Хатыні! Як і Лідзіца, Арадур, яны — сімвал нацысцкіх зверстваў. Але і пешта большае. Гэта ўжо — сапраўдны выскал фашызму, які ад многіх краін Еўропы да часу быў схаваны. Такіх, як Лідзіца, Арадур — вёсак з часткова знішчаным насельніцтвам, — на Беларусі некалькі тысяч. А вёсак «проста» спаленых — 9 000.

Хатыні ж, 432 Хатыні — гэта штосяці яшчэ больш злавеснае, што людзям планеты чужа да канца ўсвядоміць і да канца адчуць нават пасля Асвенцімаў і Бухенвальдаў. Беларускія Хатыні — гэта тая рэальнасць, практыка, якую фашызм рыхтаваў цэлым краінам і кантынентам, але распачаць паспеў толькі тут.

Велізарнымі ахвярамі савецкі народ заплаціў за тое, каб свет, каб іншыя народы не зазналі сонняў і тысяч сваіх Хатыняў. Сваімі Хатынямі заплаціў.

Гэта павінны разумець, ведаць тыя, хто прыязжае, прыходзіць у Хатынь. Пра гэта нема крычыць разкая, цёмная фігура старога з такімі каменным і такім мяккім целам мёртвага хлопчыка, пра гэта крычаць назвы былых вёсак на страшным «магілішчы вёсак», здаецца, адзіным на Зямлі.

Пра гэта звоніць вечная медзь Хатыні..

«Полымя».

Першыя свае байкі Уладзімір Корбан прынёс у рэдакцыю, калі яму было 35 гадоў. У супрацоўніка аршанскай газеты «Ленінскі прызыў» яны выклікалі падзвіжы:

— Скажы часна, — спытаў ён аўтара, — ты не ўкраў іх у Крапіва? Вельмі ж добра напісаны...

Такая «абраза» для Уладзіміра Корбана была найвялічай пахвадой. Выдатнага беларускага сатырыка Кандрата Крапіва ён лічыў і лічыць цяпер сваім настаўнікам. У байцы «Малатабоец», параўноўваючы сябе з малым кавалём, які біў молатам «куды паказваў майстар справы» і таму «праменьчык славы» майстра трапляў і на яго, Корбан, як бы падсумоўваючы сваю літаратурную працу, піша:

Мне кажучь: «Паслядоўцам Кандрата Крапівы ты быў...» Калі Кандрат Кандратавіч малатабойцам мяне магчыма залічыў — То шэсцьдзесят гадоў я не дарма пражыў.

Шлях у літаратуру Уладзіміра Корбана пачынаўся на цывілізавым заводзе ў Барані. Спачатку ён навучыўся трымаць у руках зубіла. Праз нейкі час авалодаў прафесійнай токара. Яшчэ не выяўлены ім самім талент спеў у рабочым калектыве. Адначасова не забываў Уладзімір Корбан і сцэжкі ў вёску Луцкі Чашніцкага раёна, адкуль паходзіў яго бацька, таксама рабочы, і дзе жылі яго сваякі.

У асяроддзі людзей працы нараджаецца і жыве савіты народны гумар. Уладзімір Іванавіч, тады яшчэ проста Валодзя, убіраў гэты гумар, як губка ваду. Потым служба ў арміі, а ў ёй людзі розных нацыянальнасцей з усіх канцоў краіны. Потым зноў родны завод. Яго вылучаюць

пачальнікам цэха. Сей-той яшчэ звяртаецца да яго як да токара Валодзі, але стары рабочы ставіць, як кажучь, усё на сваё месца. Ён папярэджае аднаго з маладых:

— Запомні: Валодзя маленькі бегач па вуліцы. А гэта начальнік цэха Уладзімір Іванавіч. Вось як...

А потым вайна, фронт. Рота, якую капітан Корбан вядзе ў бой. Гэта ўжо вялікае і суровае выпрабаванне аднаасці Радзіме, роднай Камуністычнай партыі.

Урэшце прыходзіць той час, калі Уладзімір Корбан адчувае патрэбу напісаць аб тым, што яго хвалюе, аддаць усё тое, што ён узяў ад людзей. Неабходна зрабіць першыя крокі, навучыцца валодаць не зубілам, а пяром, вытачыць твор з фактаў жыцця, як дэталі з кавалка металу. Для гэтага патрэбен нейкі вонкавы штуршок. Штуршком такім было знаёмства з байкай Сяргея Міхалкова «Заяц і Чарапахы», якую прачытаў у часопісе «Красноармеец» у час начнога дзяжурства капітан Корбан. Байкі ён і да гэтага любіў і чытаў. Але раней не прыходзіла думка пісаць самому. Не выпсела ўнутраная патрэба. Цяпер з'явілася. За ноч ён напісаў аж дзве байкі. Напісаў па-руску. І вельмі здзівіўся, калі адну з іх — «Тэлеюк і Лисица» — праз некалькі дзён убачыў надрукаванай у армейскай газеце. Як гэта здарылася? Ён жа не пасылаў яе ў рэдакцыю.

На шляху амаль кожнага таленту рана ці позна, але з'явіцца людзі, якія дапамогуць выйсці на шырокі шлях. Для Уладзіміра Корбана такім чалавекам быў яго сябра па службе лейтэнант Ілья Шмальц. Ён убачыў на сталё байкі, прачытаў іх і адаслаў у рэдакцыю. І яшчэ добрую раду даў сябру:

— Чаму пішаш на рускай мове? Ты беларус, на сваёй

мове ты пісаў бы больш савіта.

Дарэчы, і Янка Купала, і Кандрат Крапіва пачалі пісаць не на роднай мове. Але неўзабаве зразумелі, што толькі жывая беларуская мова, якой яны дасканала валодаюць, дае ім шырокую прастору для плённай творчасці.

Пасля вайны Уладзімір Корбан вярнуўся на завод і яшчэ некалькі год не пакідаў вытворчасці. У 1950 годзе выйшла яго першая кніжка «Мы іх ведаем», да якой «пабацькоўску прыклаў», — як сама вопытную руку Кандрат Кандратавіч Крапіва». І толькі ў 1952 годзе п'сьменнік-сатырык Уладзімір Корбан сеў за стол літаратара. За дваццаць пяць год літаратурнай працы ён выдаў больш двух дзесяткаў кніг баек, фельетонаў, вершаваных і празічных навел. Кожны яго твор — гэта барацьба зброяй сатыры за чысціню нашай маралі, за камуністычныя адносіны да свайго абавязку, да людзей. Кожны вылучаецца чысцінёй і прастай мовы, яснасцю думкі, народным гумарам.

Уладзімір Корбан — рэдактар часопіса «Вожык», тыраж якога расце з кожным годам. Зараз «Вожык» друкуецца больш чым 150-тысячным тыражом. У гэтым невялікай заслуга Уладзіміра Корбана як рэдактара і як аўтара твораў, што друкуюцца ў часопісе.

У жніцці Уладзімір Корбан дасціпны і абаяльны. Ён не шкадуе «выдаць» жарт у сяброўскай гутарцы, на сходзе, пасяджэнні. Хопіць у яго жартаў і для твораў і для ажыўлення, так сказаць, у калектыве.

Вядомы ўкраінскі сатырык Сцяпан Алейнік піша:

Заўжды пры боку смеху торба,

Хроніка культурнага жыцця

Звіняць цымбалы, плязюць чароўныя мелодыі над палямі калгаса «Чырвоная зорка», што на Стаўбцоўшчыне. Гэта ў гэці да хлэбаробай прыгасілі мініскія артысты — Беларускае дзяржаўнае народнае аркестр пад кіраўніцтвам народнага артыста БССР, прафэсара Іосіфа Жыновіча.

НА ЗДЫМКАХ:

Грае Іосіф ЖЫНОВІЧ. Уважліва слухаюць калгаснікі канцэрт дарагіх засцей.

ПАМЯЦІ АКАДЭМІКА

Закончыў здымку дакументальнага фільма «Акадэмік Купрэвіч», наводле ўласнага сцэнарыя, рэжысёр творчага аб'яднання «Летаніс» студыі «Беларусьфільм» Пётр Аліфярэнка. Вядомы кінадакументаліст гэтым фільмам адзначае 20-годдзе свайей працы ў кіно. Імя рэжысёра Аліфярэнкі значыцца ў тытрах больш як сотні кіна- і тэлефільмаў. Яго кінарэжысёрства пра трагедыю Хатыні ўдасцеены першага прызга на нядаўна праведзеным у Мінску Усеаюназным кінафестывалі.

Новая работа П. Аліфярэнкі пра Героя Сацыялістычнай Працы, былога прэзідэнта Акадэміі навук БССР Васіля Купрэвіча расказа пра яркае жыццё выдатнага сына беларускага народа.

«ЯНТАР ЛІЕПАІ—70»

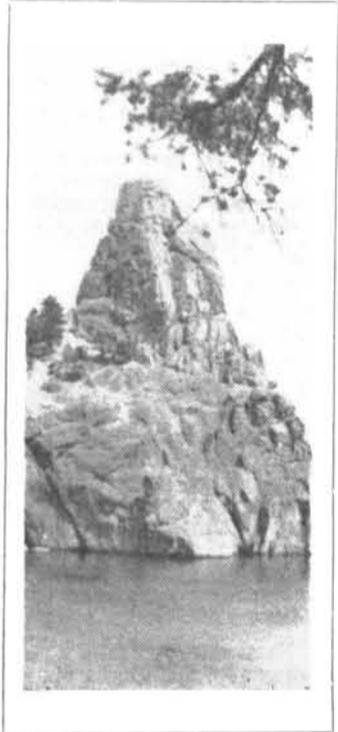
У Ліепай (Латвійская ССР) адбыўся Усеаюназны фестываль самадзейных эстрадных ансамбляў «Янтар Ліепай—70». Гэта традыцыйнае свята мастацтваў, якое праводзіцца вось ужо дзесяць гадоў. Нашу рэспубліку на фестывалі прадставлялі эстрадныя калектывы Кобрынскага раённага Дома культуры, Барысаўскага гарадскога Дома культуры і эстрадны ансамбль «Зялёны агеньчык» Мінскага камвольнага камбіната. У іх праграме — беларускія народныя песні, песні і музыка народаў свету.

СЛАЎНАЕ МОРА

Некалі ў далёкім дзяцінстве пачула я гэтую песню: Славное море — священный Байкал, Славный корабль — омулевая бочка. Эй, баргузин, пошевельвай вал.

Молодцу плыць недалечка. Яшчэ не разумеючы сэнсу асобных слоў, упэўненая, што баргузін — гэта вельмі моцны чалавек, я адчула суровае абаянне песні, народжанай на берагах слаўнага мора-возера. Ужо не памятаю, калі з'явілася мара ўбачыць свінцовыя, як мне здавалася, хвалі Байкала, якому няма роўных сярод прэсных азёр на зямлі.

І вось ззаду шлях больш чым у 5 000 кіламетраў. Праплылі за акном хуткага поезда Перм, Свядлоўск, Тюмень, Омск, Новосібірск, Красноярск, прамільгнулі Табол, Иртыш, Об, Енісей. Усё ж якая яна вялікая, наша краіна! Стрэлкі гадзінніка пераведзены на пяць гадзін наперад — канечны прыпынак Іркуцк, сталіца Усходняй Сібіры.

Спакоен веку сяліліся тут мужныя і смелыя людзі. Мюнгія не на сваёй волі апынуліся ў гэтым суровым краі, які самадзяржаўе ператварыла ў месца катаргі і ссылак палітычных зняволеных.

Першым «дзяржаўным злачынцам», пасланым у Іркуцкую губерню, быў пісьменнік-рэвалюцыянер А. Радзішчаў. У Іркуцку захаваліся дамы дзекабрыстаў С. Валюнскага і С. Трубіцкага, якія пасяліліся ў горадзе пасля сканчэння тэрміну катаргі. Тут жылі петрашэўцы і нарадавольцы. У Іркуцк былі асланы М. Фрунзе, С. Карсіор, В. Куйбішаў.

Палітычныя ссыльныя адігралі значную ролю ў справе вывучэння Сібіры наогул і Байкала ў прыватнасці. Сярод іх пачэснае месца належыць нашым землякам Б. Дыбоўскаму і Я. Чэрскаму.

Бенядзікт Дыбоўскі, ураджэнец Мінскага павета, быў асланы ў Сібір за ўдзел у паўстанні 1863 года. Пасля адбыцця катаржных работ ён у 1868 годзе дабіўся дазволу пераехаць у сяло Култук на Паўднёвым Байкале, каб разам са сваім сябрам В. Гадлеўскім займацца вывучэннем жывёльнага і расліннага свету гэтага загадкавага возера.

У пачатку другой паловы XIX стагоддзя панавала ўяўленне, што фаўна Байкала вельмі бедная. Сваімі даследаваннямі Дыбоўскі і Гадлеўскі поўнацю абверглі гэтую думку і навукова даказалі выключную разнастайнасць і унікальнасць жывёльнага свету Байкала. Вучоным даводзілася працаваць у неверагодна цяжкіх умовах. Уся работа вялася на ўласныя сціплыя сродкі. Пазней Бенядзікт Іванавіч успамінаў, як разам з таварышамі праводзіў на лёдзе возера па некалькі тыдняў нават без палаткі.

«Дыбоўскаму, які працаваў на Байкале ў 1867 — 1868 і 1875 — 1876 гадах, — пісаў выдатны савецкі байкалазнаўца Г. Верашчагін, — належыць гонар адкрыцця тых выключных асаблівасцей прыроды Байкала, якія ў далейшым прыцягнулі да яго ўвагу ўсяго свету».

Рускае геаграфічнае таварыства ўзнагародзіла Бенядзікта Дыбоўскага залатым медалем і хадайнічала перад царом, каб да яго прозвішча было дададзена «Байкальскі», але вучоны-дэмакрат адмовіўся ад гэтай царскай міласці.

Другі наш суайчыннік Ян Чэрскі быў першым геологам, які даследаваў узбярэжжа гіганцкага возера. У выніку яго шматлікіх экспедыцый была складзена першая геалагічная карта Байкала.

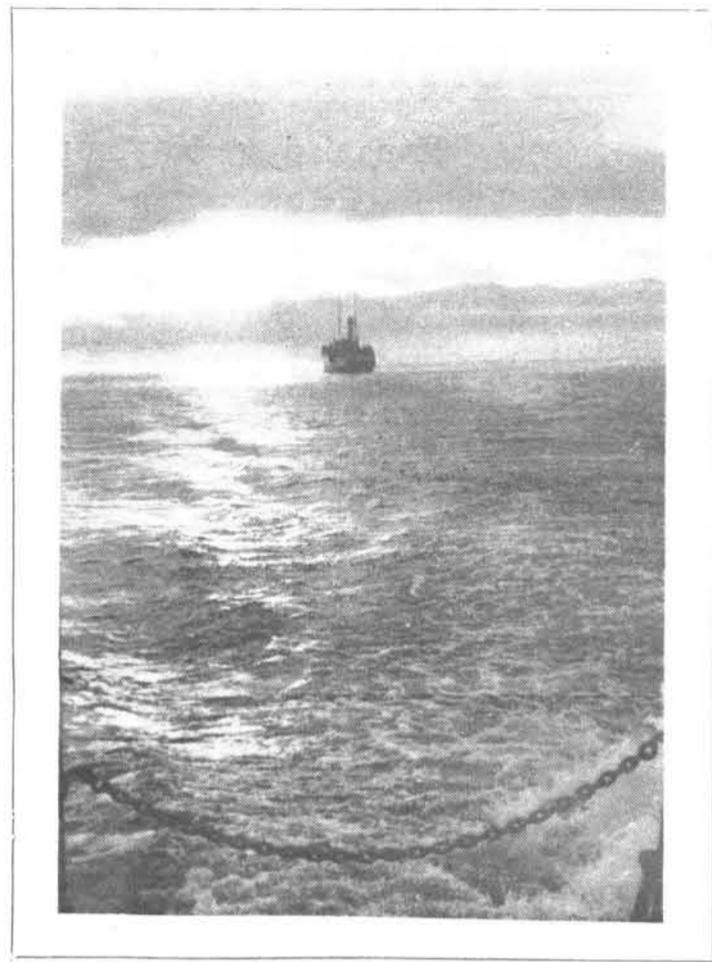
Імя нястомнага даследчыка Сібіры беларуса Чэрскага носіць вялікія горы хрыбет. З вяршыні гары Чэрскага любуюцца турысты і веліччай панарамай сіняга Байкала.

Так, ён аказваецца зусім не свінцовы, а сіні. Такого густога сіняга і толькі месцамі сіня-зялёнага колеру мне не даводзілася бачыць нідзе.

Наогул, Байкал — адзіны ў сваім родзе, 336 рэк і рэчкаў нясуць свае воды ў вялікую каменную чашу, якая ўмяшчае 23 000 кубічных кіламетраў чысцейшай, амаль дыстыліраванай вады, а выцякае з возера толькі адзіная Ангара. Глыбіня Байкала — 1 620 метраў.

Велізарная маса вады стварае вакол возера свой уласны клімат. Калі ў Іркуцку, што знаходзіцца ў 70 кіламетрах ад Байкала, у снежні 25° марозу, на ўзбярэжжы 12 — 15°, летам, наадварот, тут халадней на 8—10°. Хаця па колькасці сонечных дзён Прыбайкалле не ўступае Крыму, тэмпература вады ў ліпені не вышэй 4—6° цяпла. І толькі ў некаторых мелкаводных бухтах і залівах яна праграваецца да 14—16°.

Расліны прыстасаваліся да такога клімату. Ля самай ва-

ды сустракаюцца кветкі, якія звычайна растуць на альпійскіх лугах, а цеплалюбівыя расліны трэба шукаць вышэй на схілах.

Летам на беразе Байкала можна загарэць не горні, чым на чарнаморскіх курортах. І хаця купацца ў сцюдзёнай вадзе адважваюцца толькі смельчакі, на ружовым пяску бухты Пясчанай шмат бронзавых юнакоў і дзяўчат. Тут размешчана вялікая турыстычная база. І, напэўна, кожны, хто пабываў у Пясчанай, сфаграфаванаў на фоне пераплеценых карэнняў соснаў. Моцныя вятры, якія пануюць на Байкале, выдуваюць глебу, агаляючы карэні дрэў.

Байкальскія вятры — гэта таксама слаўнасць. Яны вызначаюцца пастаянствам і вялікай сілай. Магутная «сарма» зрывае дахі з дамоў і скідвае ў ваду жывёлу. На Альхоне, самым вялікім востраве, пануе апеты ў песнях «баргузін».

Незабыўнае відовішча — дрэвы на Альхоне. Яны прымаюць самую мудрагелістую форму: адно нагадвае аленя, другое падобна на казаннага дракона, трэцяе прыпала да зямлі, як гіганцкі ўдаў. Дрэвы змагаюцца і жывуць.

А з чым параўнаць байкальскі туман? У ясны сонечны дзень бяшумна спускаецца ён на цяніне. Імгненне — і белая коўдра ўкрывае зямлю, ды так старанна, што ў пяці кроках нічога не бачна. Яшчэ некалькі хвілін — і туман гэтак жа бяшумна знівае ў моры.

Мясцовыя жыхары наважна называюць Байкал морам. Мне піводнага разу не даводзілася чуць, каб хто сказаў пра яго — возера. Гэта сапраўды мора, на якім ідуць цеплаходы і буксіры з вялікімі «сігарамі» лесу, куды выходзіць рыбацкія судны. Рыба таксама тут незвычайная: сібірскае асётр, дасось, таймень, харыус і, нарэшце, слаўты омуль. Вясной можна ўбачыць, як выходзіць на лёдзіны, каб пагрэцца на сонцы, байкальскі цюлень — перпа.

з хваляваннем паведамляе мужу, які вярнуўся з работы: — Толькі што прыйшла тэлеграма ад нашага Адама. Ён тэлеграфуе, што на матчы яму выбілі два зубы і зламалі рабро.

— А хто выйграў? — Аб гэтым ён не паведамляе.

— Ну вядома! Гэты балван думае толькі аб сабе, а я павінен чакаць да заўтра, каб з газеты даведацца вынікі гульні...

БУДЗЕ БЕЛАРУСКІ ПАЛЕХ

Палехская мініяцюра... Куфэркі, шкатулкі і іншыя вырабы з пап'е-машэ, дрэва, фарфору, косці, металу, раслінаў, малюнкамі знакамітых палехскіх майстроў, заваявалі сусветную вядомасць. Заснаваная на народнай творчасці, уваасобіўшы лепшыя традыцыі рускага народнага жывапісу, палехская мініяцюра з'яўляецца сьвайго роду унікальным мастацтвам.

— А хутка будзе і наш, беларускі палех.

Гэта гаворыць мой субясіднік, дырэктар Бабруйскага мастацкага вучылішча № 15, кандыдат педагагічных навук АРКАДЗЬ ЛАРЫН.

— І пудзёку ў жыццё гэтаму чужоўнаму віду прыкладнага мастацтва дасць наша вучылішча.

Пасля вучобы ў вучылішчы яго выхаванцы ідуць на працу ў атэлье мэблі, мастацкія і рэкламныя майстэрні, на прадпрыемствы, якія выпускаюць сувеніры. Педагогі добра разумеюць, што людзі, якія там працуюць, павінны не толькі мець пэўныя навыкі, а і добры мастацкі густ, фантазію. Чалавек, які закончыў вучылішча, абавязан боць і майстрам і мастаком адначасова.

Некаторыя выхаванцы вучылішча звязалі свой лёс з вялікім мастацтвам. Некалькі год назад, напрыклад, вучылішча скончыў Валянцін Васькоўскі. Працаваў у Брэсце на фабрыцы сувеніраў. А цяпер Валянцін — студэнт Мінскага тэатральна-мастацкага інстытута.

Выдатнымі майстрамі сваёй справы зарэкамендвалі сябе Анатоль Ліпскі і Альберт Рачкоўскі, якія працуюць у Жлобіне на фабрыцы мастацкай інкрустацыі.

— Ну, а як жа з палехскай мініяцюрай, якую бабруйчане збіраюцца перанесці на беларускую зямлю?

— Вось знаёмцеся, — прадастаўляе нам дырэктар вучылішча маладога чалавечка. — АА яго ўсё залежыць...

Гэта Генадзь Мікалаевіч Чарняеў.

Неяк А. Ларын наведваў знакамітыя мясціны, якія праславіліся мастацкімі прэм'ясламі. Пабываў у Іванаўскай і Уладзімірскай абласцях, у вядомых майстроў палеха. І вось у сяле Мсцера, што на Уладзіміршчыне, сустрэў Г. Чарняева. Расказаў яму пра Бабруйскае вучылішча, пра жаданне арганізаваць навучанне майстроў па палехскай мініяцюры. Прапановаў маладому, але ўжо вопытнаму майстру пераехаць у Беларусь. І той згадзіўся. Забраў сям'ю і прыехаў у Бабруйск, прывёз сюды сакрэты мастацтва.

Сёння ў групе Чарняева вучыцца толькі некалькі чалавек. У наступным навучальным годзе мяркуецца набраць групу жывапісцаў. Прайдзе некаторы час, і героі беларускіх казак і легенд, паданнаў і песень ажывуць у яркіх фарбах лакавых мініяцюр, зрэблечых выпускі камі Бабруйскага мастацкага вучылішча.

— Гэта толькі пачатак новай справы, — зазначае дырэктар. — З часам лавкая мініяцюра з сувенірных вырабаў пераселіцца ў палаты культуры і дамы піянераў, кінатэатры. Яна саслужыць добрую службу пры рэстаўрацыі беларускіх помнікаў культуры.

Л. КУНЬКО.

ГУМАР

МАГІЧНЫ АДКАЗ

Гаспадыня. Вы дастаткова моцны, каб працаваць. Ці не сорамна вам жабраваць?

Жабрак. Я ведаю гэта, дэбрэдзейка. Але ж і вы дастаткова прыгожая, каб іграць на сцэне, аднак жывяце сціпла...

Гаспадыня. Пачакайце на кухні. Я, можа, знайду што-небудзь для вас.

КАШМАР

Два прыяцелі сустракаюцца ў кафэ.

— Сёння я бачыў жудасны сон, — гаворыць адзін. — Мне снілася, што я стаў фінам. Ты не можаш сабе ўявіць, што гэта за кашмар.

— Прашу прабачэння, але я не бачу нічога жудаснага ў тым, каб стаць фінам.

— Вядома, але ты забыў, што я не ведаю ні слова па-фінску.

БАЛЕЛЬШЧЫК

Маці футбольнага вартара

НАШ АДРАС: МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.
ТЭЛЕФОНЫ: 32-20-31, 39-87-92, 32-05-88, 33-15-15.
 Мінск, Друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. № 1088.